

EGER VÁR VIADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tihódi Lantos Sebestyén

ELSŐ RÉSZE

Az hadnagyok kösztök az ki ott vala,
Epörjesi jó Blaskó Antal vala,
Zádornik Amborus, Janicskó vala,
Kétszázharminc puskás gyalog az vala.

325 Az jó Serédi György hamar bocsáta
Kétszáz drabantot jó Egör várába,
Kiknek egész hópénzt ada Kassába,
Holtig lennének benn hív szolgálatba.

Az rossz népek hallák hírét tereknek,
330 Nagy féltökbe bémenni nem merének,
Megtérének, Kassában hogy lépének
Másfélszázan mind vasban veretének.

Az jó Serédi György nagy haragjában
Egynéhán holnapig kínzatá vasban,
335 Ő kezdettől fogva volt hív voltában
Ferdinándus mellett minden dolgában.

Jobbikat lám köztök elfelettök volt,
Néma barátoknak négy gyalogjok volt,
Azokat es ott béeskötteték volt,
340 Viadalhoz holtig ott minden kész volt.

Az vitéz Dobó István meggondolá
Szállott házba mi szükség ott benn volna,
Az völgyről, Felnémőtről felhivatá
Egör városból, Tályáról hozatá.

345 Barbélyokat tizönhármát hivata,
Három lakatgyártót és négy kovácsot,
Kerékgyártót, öt ácsot, kilenc molnárt,
Nyolc mészáróst és egyéb férfiakat.

Az száztíz gyaloghoz esmét hozának,
350 Hetvenöt parasztnépet számlálának,
Egri, tályai bírakkal jutának,
Kiknek az várba mind tisztöt osztának.

Valának szorgalmatosok tisztőkben
Falukról es parasztok harmincnégyen,
355 Sütőasszonnépek es tizennégyen,
Egyéb asszonyok, gyermekök negyvenöten.

11. RÉSZ
(321–356. sor)

A gyávák büntetése

A szakasz fő témája

A Kassáról érkező gyalogos erősítés és a megfutamodó zsoldosok kíméletlen megbüntetése, valamint Dobó István zseniális, minden részletre kiterjedő hadtáp- és logisztikai előkészületei, beleértve a mesteremberek, egészségügyi dolgozók és civil segítők várba rendelését.

Mi történik ebben a blokkban?

- * 321–328. sor:** Tinódi folytatja az Egerbe jutott kassai csapatok leírását. A hadnagyaik – az eperjesi Blaskó Antal, Zádornik Ambrus és Janicskó – vezetésével kétszázharminc puskás gyalogos érkezik a várba. Ezzel párhuzamosan Serédi György felső-magyarországi főkapitány újabb kétszáz gyalogost (drabantot) indít útnak Kassáról, akiknek a hűségét úgy biztosítja, hogy a teljes havi zsoldjukat előre kifizeti nekik, azzal a feltétellel, hogy mindhalálig ("holtig") hűségesen szolgálják Egert.
- * 329–336. sor:** A zsoldosok egy része ("az rossz népek") azonban a török sereg közeledténél hírtől teljesen megrémül. Hatalmas félelmükben megfutamodnak, és be sem mernek lépni az ostromgyűrűbe zárt Egerbe, hanem inkább visszaszöknek Kassára. Serédi György – aki a kezdetektől fogva Ferdinánd király hűséges embere – észreveszi a dezertőroket, és iszonyatos haragra gerjed: másfél száz (150) gyáva katonát azonnal nehéz vasláncba és béklyóba veret, majd hónapokon keresztül kínozza és fogva tartja őket elrettentésül.
- * 337–340. sor:** Egy apró, de humoros és fontos adalék: Tinódi megjegyzi, hogy a nagy kapkodásban a pálos szerzetesek ("néma barátok") négy fegyveres gyalogosát majdnem elfelejtették összeírni. Végül őket is felesketik a vár védelmére, és ezzel mindenki készen áll a véres viadalra.
- * 341–348. sor:** Dobó István mintaszerű hadvezérként átlátja, hogy egy ostromolt várban ("szállott házban") nemcsak fegyverekre, hanem szakképzett háttér munkásokra is szükség van. Az egri völgyből, Felnémetről, Tályáról és Eger városából sürgősen a várba hívhatja a nélkülözhetetlen szakembereket: 13 borbély-sebészt a sebesültek ellátására, 3 lakatgyártót és 4 kovácsot a fegyverek és kapuk javítására, valamint kerékgyártókat, 5 ácsot a palánkok helyreállítására, 9 molnárt a gabona őrlésére és 8 mészárost a hús feldolgozására.
- * 349–356. sor:** A korábban már említett 110 püspökségi puskás mellé újabb 75 egri és tályai parasztembert hoznak be a helyi bírák vezetésével, akiknek Dobó azonnal katonai feladatot ("tisztöt") oszt. Emellett a környező falvakból még 34 paraszt csatlakozik önként a munkálatokhoz. Végül a vár működtetéséhez nélkülözhetetlen civil háttérrel is biztosítják: 14 sütőasszonyt hoznak be a kenyérsütéshez, valamint további 45 nőt és gyermeket, akik a harcolók ellátásában és a sebesültek ápolásában segítenek.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Fontosabb régi szavak és magyarázatuk

- * **Hópénzt:** Havi zsoldot, fizetséget.
- * **Vasban veretének:** Megbilincsték, láncra verték őket.
- * **Néma barátoknak:** A pálos rendi szerzeteseknek (akik a csendes, kontemplatív életmódjukról kapták a népnelvben ezt a nevet).
- * **Szállott házba:** Körülzárt, ostrom alá vett várban.
- * **Barbélyokat:** Borbélyokat, akik a korban nemcsak haját vágtak, hanem ők voltak a tábori sebészek és orvosok is (golyókat szedtek ki, sebeket varrtak).
- * **Sütőasszonnemek:** Kenyérsütő asszonyok, pékek.

Érdekességek

- * **A zsoldosok kettős arca:** Tinódi zseniálisan mutatja be a korszak zsoldosvilágának rákfenéjét. Míg a kassai puskácsok egy része hőiesen bevonul a biztos halálba Egerbe, addig a másik 150 ember felmarkolja az előre kifizetett hópénzt, és gyáván megfutamodik. Serédi példás, "vasban való" büntetése a korban elengedhetetlen volt, mert a katonai fegyelem lazulása egész tartományok vesztét okozhatta.
- * **A 13 egri borbély:** Az, hogy Dobó 13 borbélyt hívatott a várba, az ostrom sikerének egyik legfőbb kulcsa volt. Ők képezték a vár egészségügyi alakulatát. A higiénia és a gyors sebészi beavatkozás miatt az egri sebesültek többsége – a korviszonyokhoz képest – túlélte a sérüléseket, és a gyógyulás után vissza tudott térni a falakra harcolni, míg a török táborban ezrével haltak meg a katonák a kezeletlen fertőzésekben.

Történelmi háttér

Dobó István nemcsak bátor katona, hanem zseniális menedzser és logisztikus volt, amit ez az epizód tökéletesen bizonyít. Egy ostrom sikere 70%-ban a hadtápon múlik. Dobó tudta, hogy ha nincs kovács, aki megjavítsa a kicsorbult kardokat, ha nincs ács, aki betömje a szétlőtt palánkok réseit, és ha nincs sütőasszony, aki friss kenyeret biztosítson a harcolóknak, a vár napok alatt elesik. A civilek, nők és mesteremberek tudatos integrálása a védelmi rendszerbe tette Eger egy tökéletesen önellátó, zárt katonai gépezetté.

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Kérdések

1. Történelem:

Miért volt elengedhetetlen a korabeli hadviselésben a dezertőrök kíméletlen megbüntetése (láncra verése), és hogyan járult hozzá Dobó logisztikai koncepciója a vár hosszú távú ellenállásához?

2. Irodalom:

Hogyan változik meg a szöveg ritmusa és hangulata, amikor Tinódi a hősi névsorokról és katonai esküvőről áttér a hétköznapi mesterségek (kovácsok, molnárok, sütőasszonyok) száraz, prózai felsorolására?

3. Kreativitás:

Képzeld el az egri vár sütőházát az ostrom előtti utolsó estén, ahol a 14 sütőasszony eszeveszett tempóban dagasztja a tésztát, miközben a kemencék tüze megvilágítja az arcukat. Írd le 3 mondatban a lisztfelhőben dolgozó asszonyok feszült beszélgetését és elszántságát!

EGER VÁR VLADALJÁRÓL VALÓ ÉNEK HISTÓRIA

Tinódi Lantos Sebestyén

Minta Válaszok:

1. Történelem:

A dezertőrök brutális megbüntetése a fegyelem fenntartása és a morális bomlás megakadályozása miatt volt létfontosságú; ha a katonák azt látták volna, hogy a menekülés következmények nélkül marad, a hadsereg napok alatt szétszéledt volna. Dobó logisztikai koncepciója – a 13 tábori sebész (borbély), kovácsok, ácsok és molnárok várba rendelése – biztosította, hogy az erődítmény belső infrastruktúrája és emberállománya az ostrom leghevesebb szakaszában is folyamatosan regenerálódni tudjon, így a vár nem vérzett el az anyagháborúban.

2. Irodalom:

Amikor Tinódi áttér a mesteremberek és civilek lajstromára, a hangvétel ünnepélyes, epikus jellege átvált egy gyakorlatias, szinte leltárszerű, realisztikus tónusra. Ez a ritmusváltás zseniálisan érzékelteti a hallgatósággal, hogy a háború nemcsak csatákból és lobogó zászlókból áll, hanem kőkemény, feszült háttér munkából is, és a költő ezzel a formai eszközzel a hétköznapi dolgozókat is a honvédelem egyenrangú hőseivé emeli.

3. Kreativitás:

A kemencék vörös fénye misztikus árnyékokat vetett a sütőház füstös falára, miközben a tizennégy asszony fáradhatatlanul, vállvetve gyúrta a nehéz kenyértésztát a lisztől fehérlő deszkákon. „A gyerekeinkért dagasztunk, asszonyok, mert ha a férfiak keze megremeg az éhségtől a falakon, a pogány a bölcsőig jut” – suttogetta az idős egri bíróné, miközben letörölte a homlokáról az izzadságot. Senki sem panaszkodott a sajgó karokra, mert a dongó kemencék melege mellett mindannyian tudták, hogy az ő munkájuk éppolyan életbevágó, mint a bástyákon dördülő ágyúk szava.